

საბაკალავრო პროგრამა მუსიკის თეორია

შემოქმედებითი ტურები:

1. მუსიკის თეორია:

ა) სოლფეჯიო – წერა (კარნახი, სმენითი ანალიზი);

სოლფეჯიო – ზეპირი (ფურცლიდან კითხვა)

ბ) ქართული მუსიკალური ფოლკლორი (ზეპირი) –

1. თეორიული საკითხები, 2. სიმღერები;

გ) ჰარმონია – ტესტი (წერა) და ზეპირი.

2. მუსიკალური ლიტერატურა:

ა) წერა – პროფესიული მუსიკის 10 ნიმუშის

გამოცნობა;

ბ) ზეპირი – გამოცდა მუსიკალურ ლიტერატურაში;

გ) საერთო ფორტეპიანო.

სოლფეჯიო-კარნახი (წერა)

აბიტურიენტმა უნდა ჩაწეროს სამხმიანი კარნახი, რომელშიც გათვალისწინებული იქნება საშუალო რგოლში სოლფეჯიოს კურსის პროგრამის მოთხოვნები. ჩაწერის დრო – 30 წთ.

სმენითი ანალიზი:

1. კილო – მაჟორი და მინორი (ბუნებრივი, ჰარმონიული, მელოდიური, ორმაგად ჰარმონიული); დიატონური კილოები; პენტატონიკა (მაჟორული და მინორული); სიმეტრიული კილო (მთელტონიანი და შემცირებული) (იკვრება 1-ჯერ).

2. ინტერვალი – ყველა წმინდა, დიდი და პატარა (მარტივი და შედგენილი), გადიდებული და შემცირებული – გადაწყვეტით (იკვრება 1-ჯერ) 3. აკორდები – სამხმოვანებები: მაჟორული, მინორული და შემცირებული შებრუნებებით, გადიდებული მხოლოდ ძირითადი სახის. ყველა სახის დიატონური სეპტაკორდი ძირითადი სახით, ხოლო მცირე მაჟორული, მცირე მინორული, მცირე შემცირებული სეპტაკორდები შებრუნებებით (იკვრება 1-ჯერ).

4. მოდულირებული პერიოდი (I ხარისხის მონათესავე ტონალობაში) მხატვრული ლიტერატურიდან (მაგ. ჰაიდნი სონატა c moll II ნაწილი, საწყისი პერიოდი) ან შედგენილი (იკვრება 3-ჯერ).

5. მოდულირებული ნაგებობა (4-6 ტ.) - შედგენილი: გამოყენებული იქნება მოდულაცია ჰარმონიული სუბდომინანტის და დომინანტის მეშვეობით, ასევე ენჰარმონიული მოდულაცია მცირე მაჟორული სეპტაკორდის ან შემცირებული სეპტაკორდის საშუალებით. (იკვრება 3-ჯერ).

სოლფეჯიო (ზეპირი)

ფურცლიდან კითხვა

ა) ერთხმიანობა (სავარაუდო სირთულე: კაჩალინა –სოლფეჯიო, I ტ., ერთხმიანობა, მ., 1981 წ. # 26);

ბ) ორხმიანობა ერთ-ერთი ხმის ინსტრუმენტზე დაკვრით (სავარაუდო სირთულე: აგაჟანოვი –სოლფეჯიოს კურსი. გამოცემა 3, ორხმიანობა, მ., 1985 წ. # 68).

ტესტი (წერა)

ტესტი შეიცავს:მელოდიის ჰარმონიზაციას (არანაკლებ 16 ტ.). (მუშაობის დრო 3 აკად. საათი).

ჰარმონია (ზეპირი)

მელოდიის ჰარმონიზაცია _ ინსტრუმენტზე დაკვრით. მოდულირებული პერიოდი (ტონალობათა | ხარისხის ნათესაობა);

ტონალური გეგმა _ დაკვრით. 4 _ 6 ტ ნაგებობა. გამოყენებული უნდა იქნას მოდულაციის სხვადასხვა ხერხი. აგრეთვე ენჰარმონიული მოდულაცია D7 და შემცირებული სეპტაკორდის საშუალებით, არაკორდული ბგერებით;

ჰარმონიული ანალიზი _ საანალიზოდ აბიტურიენტს ეძლევა ერთი მაგალითი მხატვრული ლიტერატურიდან, დაწერილი პერიოდის, მარტივი ორ ან სამნაწილიანი, რთული სამნაწილიანი, ვარიაციული, რონდოს, რონდოსონატის ან სონატური ფორმით. ანალიზის პროცესში აბიტურიენტმა უნდა განსაზღვროს ფორმა, ტონალური გეგმა, მოდულაციის სახეები და ხერხები, კადანსები, ფაქტურა, აკორდიკა, ჰარმონიული საქცევები და განათლების საშუალო რგოლის ჰარმონიის სასწავლო კურსის პროგრამით გათვალისწინებული სხვა მოვლენები.

მუსიკალური ლიტერატურა

აბიტურიენტმა მუსიკალური ლიტერატურის გამოცდაზე უნდა გამოავლინოს განათლების საშუალო რგოლში საზღვარგარეთისა და ქართული მუსიკალური ლიტერატურის პროგრამით გათვალისწინებული მასალის ცოდნა. გამოცდა ტარდება ზეპირი და წერითი სახით.

საზღვარგარეთის ქვეყნების მუსიკალური

ლიტერატურის საკითხები (ზეპირი)

გ. ფ. ჰენდელი. შემოქმედების დახასიათება; ორატორიული შემოქმედება და ორატორია `სამსონი

ი. ს. ბახი. შემოქმედების დახასიათება; ინსტრუმენტული შემოქმედება (საკლავირო და საორგანო მუსიკა);ვოკალური შემოქმედება (მესა სი მინორი).

ქ. ვ. გლუკი. შემოქმედების დახასიათება; საოპერო რეფორმა და ოპერა `ორფეუსი და ევრიდიკე.

ვენის კლასიკური სკოლა; ი. ჰაიდნი. შემოქმედების დახასიათება;სიმფონიური შემოქმედება (სიმფონია # 103).

ვ.ა. მოცარტი. შემოქმედების დახასიათება; საოპერო შემოქმედება (ფიგაროს ქორწინება ან `დონ ჯოვანი); სიმფონიური შემოქმედება: სიმფონია # 40 სოლ მინორი.

ლ. ვან ბეთჰოვენი. შემოქმედების დახასიათება; საფორტეპიანო სონატები (# 8, 14, 23); სიმფონიური შემოქმედება (სიმფონიები # 3 ან 5).

მუსიკალური რომანტიზმი: ფ. შუბერტი. შემოქმედების დახასიათება; ვოკალური შემოქმედება (სიმღერები და ვოკალური ციკლები `მშვენიერი მეწისქვილე ქალი ან `ზამთრის გზა); სიმფონიური შემოქმედება (სიმფონია # 8, `დაუმთავრებელი~).

კ.მ. ვებერი. შემოქმედების დახასიათება; საოპერო შემოქმედება და `თავისუფალი მსროლელი.

ფ. მენდელსონი. შემოქმედების დახასიათება; სიმფონიური შემოქმედება (უვერტიურა `ზაფხულის ღამის სიზმარი ან სავიოლინო კონცერტი მი მინორი).

ჯ. როსინი. შემოქმედების დახასიათება; ოპერა `სევილიელი დალაქი.

რ. შუმანი. შემოქმედების დახასიათება; საფორტეპიანო შემოქმედება (კარნავალი).

ფ. შოპენი. შემოქმედების დახასიათება; საფორტეპიანო შემოქმედება; მცირე და დიდი ფორმის ნაწარმოებები (ბალადა # 1, სოლ მინორი ან სონატა # 2, სი-ბემოლ მინორი).

ჰ. ბერლიოზი. შემოქმედების დახასიათება; სიმფონიური შემოქმედება და `ფანტასტიკური სიმფონია.

ფ. ლისტი. შემოქმედების დახასიათება; საფორტეპიანო შემოქმედება; სიმფონიური შემოქმედება და სიმფონიური პოემა `პრელუდები.

რ. ვაგნერი. შემოქმედების დახასიათება; საოპერო რეფორმა (ოპ. `ლოენგრინი, ოპ. `ტანჰოიზერი).

ი. ბრამსი. შემოქმედების დახასიათება; სიმფონიური შემოქმედება და სიმფონია # 4 მი მინორი.

ჯ. ვერდი. შემოქმედების დახასიათება; საოპერო შემოქმედება (ოპერები: რიგოლეტო, `ტრავიატა ან `აიდა).

ჟ. ბიზე. შემოქმედების დახასიათება; საოპერო შემოქმედება და ოპ. `კარმენი

ა. დვორჟაკი. შემოქმედების დახასიათება; სიმფონიური შემოქმედება და სიმფონია # 5 `ახალი სამყაროდან, მი მინორი.

ე. გრიგი. შემოქმედების დახასიათება; მუსიკა გ. იბსენის დრამისათვის პერ-გიუნტი ან საფორტეპიანო კონცერტი ლა მინორი.

მუსიკალური იმპრესიონიზმი. დებიუსის შემოქმედების დახასიათება.

მ. რაველი. შემოქმედების დახასიათება.

მ.ი. გლინკა. შემოქმედების დახასიათება.

**`მძლავრი ჯგუფი~ და მ. პ. მუსორგსკი.** შემოქმედების დახასიათება; ოპ. `ბორის გოდუნოვი.

ნ. ა. რიმსკი-კორსაკოვი. შემოქმედების დახასიათება.

პ. ი. ჩაიკოვსკი. შემოქმედების დახასიათება; სიმფონიური შემოქმედება (სიმფონია # 4); საოპერო შემოქმედება (`ევგენი ონეგინი ან `პიკის ქალი).

ა. ნ. სკრიაბინი. შემოქმედების დახასიათება.

ს. ვ. რახმანინოვი. შემოქმედების დახასიათება.

ს. ს. პროკოფიევი შემოქმედების დახასიათება; საბალეტო შემოქმედება და `რომეო და ჯულიეტა.

დ. დ. შოსტაკოვიჩი. შემოქმედების დახასიათება.

ქართული მუსიკალური ლიტერატურის საკითხები

XIX ს. ქართული მუსიკალური კულტურის მიმოხილვა.

მ. ბალანჩივაძე. შემოქმედების დახასიათება; ოპერა `დარეჯან ცბიერი.

დ. არაყიშვილი. შემოქმედების დახასიათება; ვოკალური ლირიკა.

ზ. ფალიაშვილი. შემოქმედების დახასიათება; ოპერები `აბესალომ და ეთერი; `დაისი.

ნ. სულხანიშვილი. შემოქმედების დახასიათება.

ვ. დოლიძე. შემოქმედების დახასიათება.

შ. მშველიძე. შემოქმედების დახასიათება, სიმფონიური პოემა `ზვიადაური.

ა. ბალანჩივაძე. შემოქმედების დახასიათება; სიმფონიური შემოქმედება, სიმფონია # 1, სი მაჟორი ან საფორტეპიანო კონცერტი # 3, ლა მინორი.

ა. მაჭავარიანი. შემოქმედების დახასიათება. სავიოლინო კონცერტი რე მინორი.

ო. თაქთაქიშვილი. შემოქმედების დახასიათება. ოპერა `მინდია~ ან ორატორია `რუსთაველის ნაკვალევზე.

ს. ცინცაძე. შემოქმედების დახასიათება; საკვარტეტო შემოქმედება (კვარტეტები # 2 ან # 4).

რ. ლალიძე. შემოქმედების დახასიათება.

ს. ნასიძე. შემოქმედების დახასიათება.

გ. ყანჩელი. შემოქმედების დახასიათება.

ა. კვერნაძე. შემოქმედების დახასიათება

წერითი გამოცდა

პროფესიული მუსიკის ნიმუშები მოსმენის შედეგად უნდა განისაზღვროს:

1. კომპოზიტორი;

2. ნაწარმოების დასახელება (თხზულების, ტონალობის მითითებით);

3. ფრაგმენტი (ნაწილის, სათაურის, მოქმედების, სურათის, ნომრის მითითებით).

საზღვარგარეთის ქვეყნების მუსიკალური ლიტერატურა

გ. ფ. ჰენდელი – ორატორია `სამსონი~, I ნაწილიდან ფილისტიმელთა გუნდი `დაუკარ ტიმპანო~, სამსონის არია.

ი. ს. ბახი – საორგანო ტოკატა და ფუგა რე მინორი; ქრომატიული ფანტაზია და ფუგა რე მინორი; `კარგად ტემპერირებული კლავირის~ I ტომის პრელუდიები და ფუგები: # 1, დო მაჟორი, # 2, დო მინორი; მესა სი მინორი: № 1 „Kyrie eleison“, № 15 Et incarnatus“, № 16 „Crucifixus“, № 17 „Et resurrexit“.

ქ. ვ. გლუკი – ოპ. „ორფეუსი და ევრიდიკე“ – მწყემსების გუნდი I მოქმედებიდან; II მოქმედებიდან: სცენა ფურიებთან I სურათიდან, ფლეიტის სოლო II სურათიდან; III მოქმედებიდან ორფეუსის არია.

ი. ჰაიდნი – სიმფონია № 103, მი ბემოლ მაჟორი, „ლიტავრების ტრემოლოთი“;

ვ. ა. მოცარტი – სიმფონია № 40, სოლ მინორი. ოპ. „ფიგაროს ქორწინება“: უვერტიურა, ფიგაროს კავატინა და არია I მოქმედებიდან, ქერუბინოს არიები I და II მოქმედებიდან. ოპ. „დონ ჯოვანი“: უვერტიურა, I მოქმედებიდან: ლეპორელოს არია „სიით“, დონ ჯოვანის არია „მამპანურით“, დონ ჯოვანისა და ცერლინას დუეტინო, დონ-ჯოვანის სერენადა II მოქმედებიდან.

ლ. ვან ბეთჰოვენი – საფორტეპიანო სონატები № 8, თხზ. 13, დო მინორი, № 23, თხზ. 57, ფა მინორი; სიმფონია № 5, დო მინორი.

ფ. შუბერტი – სიმღერები: „მარგარიტა ჯარასთან“, „კალმახი“, ვოკალური ბალადა „ტყის მეფე“; ციკლი „მშვენიერი მეწისქვილე ქალი“: სიმღერები – № 1 „გზაში“, № 2 „საით“, № 11 „ჩემია“, № 19 „მეწისქვილე და წყარო“. სიმფონია № 8, სი მინორი, დაუმთავრებელი“.

ჯ. როსინი – ოპ. „სევილიელი დალაქი“: უვერტიურა, I მოქმედების I სურათიდან: ალმავივას კავატინა, ფიგაროს კავატინა, II სურათიდან როზინას კავატინა, ბაზილიოს არია.

ფ. მენდელსონი – უვერტიურა „ზაფხულის დამის სიზმარი“, სავიოლინო კონცერტი, მი მინორი.

კ.მ. ვებერი – ოპ. „თავისუფალი მსროლელი“: უვერტიურა, კასპარის სიმღერა, მაქსის არია I მოქმედებიდან, აგატას არია II მოქმედებიდან, მონადირეთა გუნდი III მოქმედებიდან.

რ. შუმანი – საფორტეპიანო ციკლი „კარნავალი“, თხზ. 9.

ფ. შოპენი – ბალადა № 1 სოლ მინორი; სონატა № 2 სი ბემოლ მინორი; პოლონეზი თხზ. 40 № 1 ლა მაჟორი.

ჰ. ბერლიოზი – „ფანტასტიკური სიმფონია“.

ფ. ლისტ – სიმფონიური პოემა № 3 „პრელუდიები“, სონატა სი მინორი; რაფსოდია № 2 დო დიეზ მინორი, პარაფრაზი „რიგოლეტო“.

რ. ვაგნერი – ოპ. „ტანჰოიზერის“ უვერტიურა; ოპ. „ლოენგრინი“: ფორშპილი; III მოქმედებიდან ლოენგრინის „გამოთხოვება გედთან“ და „მოთხრობა“, საქორწილო მარში.

ი. ბრამსი – სიმფონია № 4 მი მინორი.

ქ. ბიზე – ოპ. „კარმენი“: საორკესტრო შესავალი, I მოქმედებიდან: კარმენის „ჰაბანერა“, „სეგიდილია“; II მოქმედებიდან ბოშური სიმღერა; ხოხეს არია „ყვავილით“, კვინტეტი, III აქტის საორკესტრო შესავალი, მარჩიელობის სცენა.

ჯ. ვერდი – ოპ. „რიგოლეტო“: შესავალი; I მოქმედების I სურათიდან ჰერცოგის ბალადა, II სურათიდან – ჯილდას არია, გუნდი „ჩუმად, ჩუმად“; II მოქმედებიდან რიგოლეტოს სცენა და არია; III მოქმედებიდან კვარტეტი, ჰერცოგის სიმღერა. ოპ. „ტრავიატა“: შესავალი, I მოქმედებიდან: „სუფრული“ და ვალსი, ვიოლეტას არიები I და III მოქმედებიდან, ჟერმონის არია II მოქმედებიდან. ოპ. „აიდა“: შესავალი, I მოქმედების I სურათიდან: რადამესის რომანსი, აიდას სცენა; აიდას და რადამესის დუეტი IV მოქმედების II სურათიდან.

ე. გრიგი – „პერ-გიუნტი“, სიუიტა № 1.

ა. დვორჟაკი – სიმფონია № 5 „ახალი სამყაროდან“, მი მინორი.

ქართული მუსიკალური ლიტერატურა

მ. ბალანჩივაძე – ოპ. „დარეჯან ცბიერი“: მასხარას სიმღერები I და IV მოქმედებიდან, გოჩას, დარეჯანის და მეფე გიორგის არიები IV მოქმედებიდან. რომანსი „ოდესაც გიცქერ“.

დ. არაყიშვილი – რომანსები: „ვარსკვლავიანსა ღამეს“, „მე შენ გელი“, „ივერიის მთებზე“, „შემოღამდება“; ოპ. „თქმულება შოთა რუსთაველზე“: აბდულ-არაბის არიოზო და დუეტი გულჩინასთან III მოქმედებიდან.

ზ. ფალიაშვილი – ოპ. „აბესალომ და ეთერი“: შესავალი, I მოქმედებიდან: მონადირეთა გუნდი, ეთერის არია, აბესალომის არიოზო, აბესალომის და ეთერის დუეტი, მურმანის არია; II მოქმედებიდან: გუნდი „აბიო მეფე“, კვინტეტი, მარიხის კანცონეტა; III მოქმედებიდან: აბესალომის სცენა და არიოზო; IV მოქმედებიდან: ქალთა გუნდი, აბესალომის და მურმანის დუეტები, ანსამბლი „წამწამსა და წამწამს შუა“, ფინალური ქორალი. ოპ. „დაისი“: შესავალი, I მოქმედებიდან: მალხაზის გამოსვლა, შაირები, მაროსა და მალხაზის დუეტი, მალხაზის არია; II მოქმედებიდან: ცანგალას სიმღერა, კიაზოს სიმღერა, კიაზოს არია, მაროს რეჩიტატივი და არია, კიაზოს მიმართვა ხალხისადმი, გუნდი „მტერი ბარში გადმოსულა“; III მოქმედებიდან: მალხაზის არიოზო, მაროს ტირილი.

ნ. სულხანიშვილი – საგუნდო სიმღერები „სამშობლო ხევსურისა“, „გუთნური“, „მესტვირული“, „ღმერთო, ღმერთო“.

ვ. დოლიძე – ოპ. „ქეთო და კოტე“: I მოქმედებიდან: გუნდი, ლევანის არია, კოტეს პირველი არია; II მოქმედებიდან: მაკარის არია. კოტეს რომანსი, კვინტეტი, სტუმრების შემოსვლა; III მოქმედებიდან: მაკარისა და ბაბუსის დუეტი, ქეთოს და კოტეს ფინალური დუეტი.

შ. მშველიძე – სიმფონიური პოემა „ზვიადაური“.

ა. ბალანჩივაძე – სიმფონია № 1, სი მაჟორი, საფორტეპიანო კონცერტი № 3, ლა მინორი.

ა. მაჭავარიანი – სავიოლინო კონცერტი რე მინორი; მავრიტანული ცეკვა ბალეტიდან „ოტელო“ (II მოქმედება).

ო. თაქთაქიშვილი – ორატორია „რუსთაველის ნაკვალევზე“: IV ნაწილი „პალესტინა“, V ნაწილი „ო, ენავ ჩემო“. ოპერა „მინდია“: შესავალი, მინდიას არიები I და III მოქმედებიდან; II მოქმედებიდან: მზიას არია, ჩალხიას სცენა და ბალადა, პროლოგის გუნდი.

ს. ცინცაძე – კვარტეტი № 4, ფა მაჟორი, № 6.

ს. ნასიძე – სიმფონია № 5 „ფიროსმანი“

გ. ყანჩელი – სიმფონია № 4.

ა. კვერნაძე – საორკესტრო პიესა „ცეკვა-ფანტაზია“.

რ. ლალიძე – ოპ. „ლელა“: ლელას არია I მოქმედებიდან. „საჭიდაო“.

საკითხები ქართულ მუსიკალურ ფოლკლორში

1. ხევსურული ხალხური მუსიკა.
2. ფშაური ხალხური მუსიკა.
3. თუშური ხალხური მუსიკა.
4. მოხეური ხალხური მუსიკა.
5. მთიულური ხალხური მუსიკა.
6. ქართლ-კახური ხალხური მუსიკა.
7. მესხური ხალხური მუსიკა.
8. რაჭული ხალხური მუსიკა.
9. სვანური ხალხური მუსიკა.
10. იმერული ხალხური მუსიკა.
11. მეგრული ხალხური მუსიკა.
12. გურული ხალხური მუსიკა.
13. აჭარული ხალხური მუსიკა.
14. ხალხური საკრავები და საკრავიერი მუსიკა.
15. ჩასაბერი საკრავები.
16. სიმებიანი საკრავები.
17. ქალაქური მუსიკალური ფოლკლორი.
18. ფოლკლორი, მუსიკალური ფოლკლორი და ფოლკლორისტიკა.
19. მუსიკალური ფოლკლორისტიკა მე-19 საუკუნის II ნახევარში.
20. ხალხური სიმღერის ზოგადი კანონზომიერებები (კილო, აკორდიკა, მრავალხმიანობა, შესრულების წესი და ფორმები).
21. ხალხური მუსიკის ჟანრები.

სიმღერები ქართულ მუსიკალურ ფოლკლორში

აბიტურიენტს მოეთხოვება 20 ხალხური სიმღერის ქვემოთ დასახელებული ვარიანტების ყველა ხმის მღერა ხმიდან ხმაზე გადასვლით:

ა. ანდრიაშვილი, ვ. მახარაძე. ქართული ხალხური სიმღერები. თბილისი: განათლება. 1971.

1. შინა ორგილ – გვ. 21-22.
2. მგზავრული – გვ. 26-27.
3. ბროლის ყელსა – გვ. 34-35.
4. აკა სი რეჟიშო – გვ. 39-40.
5. დალიე – გვ. 53.
6. საბოდიშო – გვ. 94-95.

ქართული ხალხური სიმღერა (რედაქტორ-შემდგენელი გრ. ჩხიკვაძე).

ტომი I. თბილისი: საბჭოთა საქართველო. 1960.

1. ჯვარი წინასა – გვ. 46-47
2. ჰერიო – გვ. 102
3. წაიყვანეს თამარ-ქალი – გვ. 160-161
4. ჩაუხდეთ ბარათაშვილსა – გვ. 163-164
5. მეფე ერეკლეს დატირება – გვ. 182-183
6. ლაზარე – გვ. 184
7. ქართველო, ხელი ხმაღს ივარ – გვ. 201-202
8. ია და ვარდო, თამარო – გვ. 210-211
9. თებრონე მიდის წყალზედა – გვ. 221-222
10. აღარ მწადია ცხვარშია – გვ. 223-224
11. ბიჭო, პური შემოსულა – გვ. 268-269
12. იავ ნანო – გვ. 348

13. საფერხულო – გვ. 434-435

საერთო ფორტეპიანო

აბიტურიენტმა უნდა შეასრულოს:

1. პოლიფონიური ნაწარმოები (პრელუდია და ფუგა ან სამხმანი ინვენცია);
2. კლასიკური სონატის I ნაწილი ან II და III ნაწილები;
3. პიესა.